

1. Yhteenveto

Talouden näkymät

Taloukasvu näyttää vielä lähiaikoina myönteiseltä kansainvälisen talouden heikoista uutisista huolimatta. Kotimainen kysyntä ylläpitää kasvua tulevina vuosina. Julkisen kulutuksen ja investointien merkitys kasvulle korostuu v. 2020 hallitusohjelmaan kirjattujen toimien seurauksena. Vientikysynnän kasvu hidastuu voimakkaasti.

Vuonna 2019 Suomen bruttokansantuotteen ennustetaan kasvavan 1,5 %, josta taloukasvun arvioidaan hidastuvan 1,0 prosenttiin v. 2020.

Työllisten määrä kasvaa ja työllisyysaste nousee 73,0 prosenttiin v. 2020. Työttömyysasteen laskiessa ja työvoimakapakkien lisääntyessä ansiotason nousun arvioidaan lähestyvän n. 3 prosentin vuosittaista kasvuvauhtia, minkä odotetaan vähitellen heijastuvan inflaatioon.

Julkinen talous

Suomen taloudessa viime vuosina nähty hyvä suhdanne on kohentanut julkisen talouden tilaa, mutta suhdanteen heiketessä julkisen talouden alijäämän koheneminen taittuu. Alijäämä alkaa kasvaa v. 2019 ja samankaltainen kehitys jatkuu lähivuodet. Talous kasvaa suurin piirtein potentiaalista vauhtiaan ja siitä huolimatta menojen kasvu ylittää tulojen kasvun. Väestön ikääntyminen on jo kasvattanut eläkemenoja ja se lisää myös hoito- ja hoivamenojen kasvupainetta tulevaisuudessa. Julkisessa taloudessa vallitsee rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino.

Valtiovarainministeriön lokakuun ennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä on v. 2019 1,0 % ja v. 2020 1,4 % suhteessa BKT:hen.

Julkinen velka suhteessa BKT:hen on laskenut hetkellisesti alle 60 prosentin rajan, mutta velkasuhde alkaa 2020-alkuvuosina kasvaa uudelleen. Vuonna 2020 julkisen velan arvioidaan olevan 58,8 % suhteessa BKT:hen.

Talouspolitiikan linja

Pääministeri Rinteen hallituksen talouspolitiikan päämääränä on hyvinvoinnin lisääminen. Tällä tarkoitetaan ekologisesti ja sosiaalisesti kestävästä taloukasvusta, korkeasta työllisyydestä ja kestävästä julkisesta taloudesta. Hallituksen tavoitteena on, että normaalin kansainvälisen talouden tilanteessa julkinen talous on tasapainossa v. 2023 ja julkisen velan suhde bruttokansantuotteeseen alenee. Julkiselle taloudelle asetettuja tavoitteita tukee hallituksen tavoite nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin ja vahvistaa työllisten määrää vähintään 60 000 henkilöllä vuoden 2023 loppuun mennessä. Lisäksi tavoitteena on, että hallituksen päätöksillä eriarvoisuus vähenee ja tuloerot pienenevät ja että Suomi kulkee kohti hiilineutraaliutta vuoteen 2035 mennessä.

Määrärahat

Talousarvioesityksen määrärahoiksi ehdotetaan 57,6 mrd. euroa, mikä on n. 2,1 mrd. euroa enemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Hintatason nousu ja talousarvioesityksen rakenteen muutokset huomioiden hallinnonalojen määrärahat kasvavat 2,5 % vuoden 2019 varsinaiseen talousarvioon verrattuna.

Hallinnonalojen menotasoa nostavat erityisesti pääministeri Rinteen hallitusohjelman mukaiset pysyvät menolisäykset sekä määräaikaiset tulevaisuusinvestoinnit. Myös eräät ns. automaattitekijät, kuten ikäsidonnaisten valtion menojen kasvu, täysimääräiset indeksikorotukset sekä veroperustemuutosten vaikutusten kompensatio kunnille, näkyvät menojen nousuna vuoteen 2019 verrattuna. Toisaalta hyvä työllisyystilanne edelleen alentaa työttömyysturvamenoja, minkä lisäksi valtionvelan korkomenot alenevat.

Tuloarviot

Valtion budjettitalouden tuloiksi ilman nettolainanottoa arvioidaan 55,6 mrd. euroa v. 2020. Verojen ja veroluontoisten maksujen osuus on n. 47,1 mrd. euroa. Vuoden 2019 varsinaiseen talousarvioon verrattuna verotulojen odotetaan nousevan 2,7 % v. 2020 eli 1,3 mrd. euroa ja tulot ilman lainanottoa lisääntyvät vastaavasti 1,7 mrd. euroa.

Valtiontalouden tasapaino ja velka

Talousarvioesitys vuodelle 2020 on n. 2,0 mrd. euroa alijäämäinen, mikä katetaan ottamalla lisää velkaa. Kansantalouden tilinpidon käsittein valtiontalouden alijäämän arvioidaan olevan v. 2020 n. 1,2 % suhteessa BKT:hen.

Vuoden 2020 lopussa valtionvelan (ml. rahastotalouden velka) arvioidaan olevan n. 109 mrd. euroa, mikä on n. 44 % suhteessa BKT:hen. Valtionvelan korkomenoiksi arvioidaan n. 870 milj. euroa, mikä on n. 300 milj. euroa vähemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa.

Budjettitalouden tuloarviot, määrärahat ja tasapaino, milj. euroa

	2018 tilinpäätös	2019 varsinainen talousarvio	2020 esitys	Muutos, % 2019—2020
Ansio- ja pääomatuloverot	9 701	9 939	10 681	7
Yhteisövero	4 078	4 428	4 456	1
Arvonlisävero	18 082	18 796	19 354	3
Muut verot	12 511	12 653	12 602	-0
Muut tulot	10 512	8 024	8 495	6
Yhteensä	54 884	53 840	55 588	3
Nettolainanotto ja velanhallinta ¹⁾	-986	1 655	1 963	19
Tuloarviot yhteensä	53 899	55 495	57 552	4
Kulutusmenot	15 362	15 298	15 865	4
Siirtomenot	37 431	38 165	39 868	4
Sijoitusmenot	1 241	812	895	10
Muut menot	1 209	1 221	923	-24
Määrärahat yhteensä	55 242	55 495	57 552	4
Tilinpäätösali jäämä (ml. edelliset vuodet)	-11 314			

¹⁾ Sisältää nettoutettuna velanhallinnan menoja -107 milj. euroa v. 2018, -50 milj. euroa v. 2019 ja -50 milj. euroa v. 2020.

Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi

Luonnonsuojelurahoitukseen ehdotetaan v. 2020 yhteensä 100 milj. euron lisäystä ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön hallinnonaloille. Maankäyttösektorin ilmastopolitiikan edistämiseen ehdotetaan 19,8 milj. euron lisäystä luonnonvaratalouteen. Kivihiiltä korvaavien investointien tukemiseen ehdotetaan 30 milj. euron korotusta energiatauen myöntämisvaltuuteen. Lisäksi biokaasuohjelmalle ehdotetaan 5 milj. euron rahoitusta ja sähköautojen latausinfraan rakentamistuen jatkamiseen ja korottamiseen 4 milj. euroa. Eläinsuojeluasiamiehen viran perustamiseen ehdotetaan 0,1 milj. euroa.

Suomi kokoaan suurempi maailmalla

Ulkoministeriön toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 4,5 milj. euron lisäystä edustustoverkon nykyvahvuuden säilyttämiseen sekä laajentamiseen. Varsinaiseen kehitysyhteistyöhön ehdotettavat määrärahat kasvavat n. 100 milj. eurolla vuodesta 2019, josta 77 milj. euroa aiheutuu hallitusohjelman mukaisesta lisäyksestä.

Turvallinen oikeusvaltio Suomi

Poliisitoimen määrärahoihin ehdotetaan 7,5 milj. euron lisäystä poliisimiesten määrän nostamiseksi asteittain 7 500 henkilötövuoden tasolle vuoteen 2023 mennessä.

Rajavartiolaitoksen maa- ja merirajojen teknisen valvontajärjestelmän uudistamiseen ehdotetaan 15 milj. euroa.

Rikosketjun toimintakyvyn sekä rikosvastuun toteutumisen ylläpitämiseksi syyttäjälaitokselle, tuomioistuimille, oikeusavulle ja Rikosseuraamuslaitokselle osoitetaan lisärahoitusta. Ylivelkaantumisen ja siihen liittyvien ongelmien vähentämiseen ehdotetaan 1 milj. euron lisäystä talous- ja velkaneuvontaan. Lisäksi rikollisuuden ehkäisyyn ehdotetaan 2,5 milj. euroa ja näytön keskittämiseen kärjääoikeuksiin 2 milj. euroa.

Puolustusvoimien toimintamäärärahoihin ehdotetaan 5,5 milj. euron korotusta henkilö- ja tehtävämäärän lisäämiseen sekä kertausharjoitusten määrän lisäämiseen ja vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen uuteen toimintamalliin.

Pakolaiskiintiötä nostetaan vuositasolla sadalla henkilöllä 850 henkilöön. Tähän liittyen ehdotetaan yhteensä 0,9 milj. euron lisäyksiä vuodelle 2020. Maahanmuuttovirastolle ehdotetaan 13 milj. euron korotusta laadukkaan ja sujuvan käsittelyn turvaamiseen ja turvapaikkahakemusten ruuhkan purkuun.

Elinvoimainen Suomi

Uusien ekosysteemien ja innovaatioiden syntymistä Suomeen ehdotetaan kannustettavan 33 milj. euron Business Finlandin avustusvaltuuden lisäyksellä sekä korottamalla yliopistojen perusrahoitusta 40 milj. eurolla ja ammattikorkeakoulujen perusrahoitusta 20 milj. eurolla. Kansainvälisen kasvun ohjelmaan varataan määrärahoja yhteensä 13 milj. euroa v. 2020. Tulevaisuusinvestoinneista kohdennetaan yritysveltoiseen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan sekä kiertotalouden ja toimialojen kasvun tukemiseen 88 milj. euroa v. 2020. Alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukemiseen ehdotetaan 20 milj. euroa.

Perusväylänpidon rahoitukseen ehdotetaan pysyvää 300 milj. euron tasokorotusta korjausvelan kasvun pysäyttämiseksi ja korjausvelan vähentämiseksi. Lisäksi perusväylänpitoon ehdotetaan 40 milj. euron kertaluonteista lisäystä ja vaarallisten tasoristeysten poistamiseen 12 milj. euron lisärahoitusta. Kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen kohdennetaan 24,5 milj. euroa v. 2020. Uutena hankkeena aloitetaan Hanko—Hyvinkää-rataosan sähköistäminen, johon ehdotetaan 62 milj. euron valtuutta ja 3 milj. euron määrärahaa. Lisäksi aloitetaan Kemin Ajoksen meriväylän syventämisen, Tampere—Jyväskylä-rataosan parantamisen ja Seinäjoki—Vaasa-rataosan parantamisen suunnittelu. Muun kehittämisen hankesuunnitteluun ehdotetaan 7 milj. euroa. Joukkoliikenteen tukeen ehdotetaan 20 milj. euron lisäystä.

Vuonna 2020 tehtävien maatalouden uusien luomusitoumusten rahoitukseen ehdotetaan 5 milj. euroa. Ravitsemukseen ja ruokaketjun kehittämiseen ehdotetaan yhteensä 1,0 milj. euroa. Elintarvikeviennin edistämiseen ehdotetaan maa- ja metsätalousministeriön sekä ulkoministeriön hallinnonaloilla yhteensä 2,0 milj. euroa. Ympäristö- ja luonnonhaittakorvauksiin osoitetaan kertaluonteisesti 130 milj. euroa vuodelle 2020. Maatalouden biokaasu- ja lannankäsittelyinvestointien rahoittamiseen ehdotetaan 3,5 milj. euroa ja harvaanasutun maaseudun kehittämiseen 4 milj. euroa. Maatilatalouden kehittämisrahastoa ehdotetaan lisäpääomittettäväksi kertaluonteisesti 31 milj. eurolla.

Luottamuksen ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden Suomi

Palkkatuen käytön lisäämiseksi yrityksissä ehdotetaan julkisiin työvoimapalveluihin lisäystä 10 milj. euroa. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 24,8 milj. euron korotusta kohdennettavaksi mm. palkkatuen digitaalisiin palveluihin, TE-digitalisaatiohankkeen loppuunsaattamiseen, määräaikaishaastattelujen toteuttamiseen ja nuorisotakuun edistämiseen, maahanmuuttajien osaamisen tunnistamiseen sekä työlupaprosessien tehostamiseen. Osatyökykyisten työkykyohjelmaan kohdennetaan 10 milj. euroa. Tasa-arvo- ja samapalkkaisuusohjelmaan ehdotetaan 0,5 milj. euroa.

Työttömyysturvan aktiivimallin leikkuri poistetaan 1.1.2020 alkaen ja työttömyyspäivärahan lisäpäivien alaikäraja korotetaan 62 vuoteen.

Maahanmuuttajien kotoutumisen ja työllistymisen edistämiseen ehdotetaan yhteensä 12,6 milj. euroa. Määrärahalta rahoitetaan mm. kuntien moniammatillisen osaamiskeskustoiminnan laajentamista ja maahanmuuttajien ohjaus- ja neuvontapisteitä.

Oikeudenmukainen, yhdenvertainen ja mukaan ottava Suomi

Lapsiperheiden asemaa parannetaan korottamalla lapsilisän yksinhuoltajakorotusta ja neljännestä sekä sitä seuraavista lapsista maksettavaa lapsilisää 10 eurolla. Elatustukea korotetaan 7 eurolla. Näihin uudistuksiin ehdotetaan yhteensä 36,3 milj. euron määrärahalisäystä. Lapsi- ja perhepalveluiden kehittämiseen sekä lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman jatkamiseen ehdotetaan 10 milj. euroa.

Pientä eläkettä saavien eläkkeitä ehdotetaan korotettavaksi. Muutos lisää budjetin määrärahatarvetta n. 230 milj. eurolla. Toimenpiteen nettomääräinen kustannus koko julkiseen talouteen on n. 183 milj. euroa. Perusturvaan (vähimmäismääräiseen kuntoutusrahaan, sairaus- ja vanhempainpäivärahoihin sekä työttömyyspäivärahaan) ehdotetaan tehtäväksi 20 euron korotus, jonka kustannusvaikutus on valtiolle n. 40 milj. euroa.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen ehdotetaan yhteensä 97 milj. euron määrärahaa. Kehittämishankkeiden tavoitteena on parantaa peruspalveluiden saatavuutta, saavutettavuutta, vaikuttavuutta ja laatua etupainotteisesti.

Osaamisen sivistyksen ja innovaatioiden Suomi

Subjekttiivisen varhaiskasvatusoikeuden rajauksen poistamiseen ja varhaiskasvatuksen ryhmäkokojen pienentämiseen 1.8.2020 alkaen ehdotetaan yhteensä 13,8 milj. euron lisäystä. Varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen laatu ja tasaohjelmiin ehdotetaan yhteensä 85 milj. euroa v. 2020. Lukiokoulutuksen yksikköhinnan vahvistamiseen ehdotetaan 7,5 milj. euron lisäystä, joka kuntien rahoitusosuus huomioiden nostaa lukiokoulutuksen rahoituksen tasoa 18 milj. eurolla. Maksuttomien harrastusmahdollisuuksien edistämiseen koulupäivän yhteydessä ehdotetaan 5 milj. euroa. Ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen sekä opetuksen ja ohjauksen tukitoimiin ehdotetaan 80 milj. euron lisämäärärahaa ja työpaikkaohjaajien lisäämiseen 2,5 milj. euron rahoitusta.

Esittävän taiteen valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen ehdotetaan 1 milj. euron lisäystä, minkä lisäksi kulttuurin avustuksia ehdotetaan lisättäväksi yhteensä 5,1 milj. eurolla. Taiteilija-apurahojen tason korotukseen ehdotetaan 1,4 milj. euroa. Kansallisteatterin peruskorjausta varaudutaan rahoittamaan jakamattomista veikkausvoittovaroista 20 milj. eurolla v. 2020. Poikkihallinnolliseen liikkumisohjelmaan ehdotetaan 6 milj. euron ja liikuntapaikkarakentamiseen 2 milj. euron määrärahaa v. 2020. Liikunnan ja huippu-urheilun edistämiseen ehdotetaan 4,8 milj. euron lisäystä sekä nuorten työpajatoiminnan tukemiseen 2,0 milj. euron lisäystä.

Veroperustemuutokset

Hallitusohjelman mukaisesti liikennepolttoaineiden verotusta korotetaan elokuusta 2020 alkaen. Tämän arvioidaan kasvattavan verotuloja vuositasolla n. 250 milj. eurolla. Terveiden edistämiseksi myös tupakan ja virvoitusjuomien verotusta kiristetään.

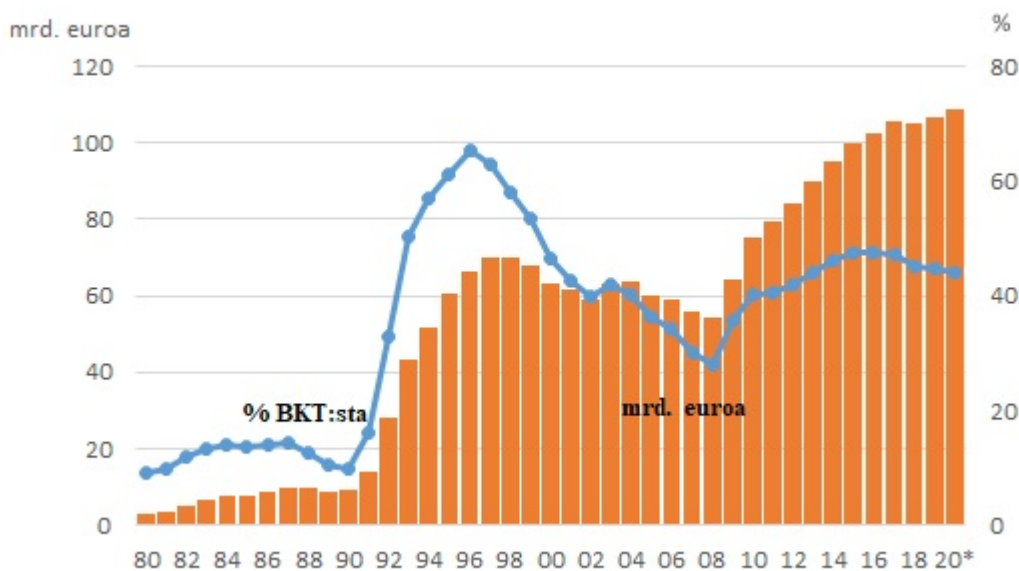
Ansiotulojen verotuksen perusteisiin tehdään indeksitarkistus, jotta verotus ei kiristyisi verojärjestelmän progressiivisuuden ja yleisen ansiotason nousun seurauksena. Lisäksi hallitus keventää maltillisesti pieni- ja keskituloisten tuloerotusta. Tällä pyritään kompensoimaan välillisen verotuksen kiristymisen vaikutuksia. Tuloveropohjaa tiivistetään rajaamalla kotitalousvähennystä sekä pienentämällä asuntolainojen korkovähennysoikeutta. Alun perin määräaikaiseksi säädetyn solidaarisuusveron voimassaoloa jatketaan.

Vaalikauden kehys ja jakamaton varaus

Hallitus on sitoutunut valtiontalouden kehysmenettelyyn. Hallituksen ensimmäinen kehyspäätös vuosille 2020–2023 annetaan eduskunnalle 7.10.2019. Siinä valtiontalouden menokehys asetetaan siten, että kehystaso v. 2023 on 1,4 mrd. euroa korkeampi kuin 4.4.2019 päätetyssä teknisessä kehyspäätöksessä.

Vaalikauden kehys vuodelle 2020 on 47 778 milj. euroa. Talousarvioesityksen kehukseen luettaviksi määrärahoiksi ehdotetaan 47 378 milj. euroa. Näin ollen vuodelle 2020 jää 100 milj. euron jakamaton varaus 300 milj. euron lisätalousarviovarauksen ohella.

Kuvio 1. Valtionvelan kehitys, mrd. euroa ja suhteessa BKT:hen

Kuntatalous

Kuntien valtionapuihin osoitetaan yhteensä 11,6 mrd. euroa v. 2020. Valtionavut kasvavat vuodelle 2019 budjetoidusta n. 8 %. Laskennallisiin valtionosuuksiin ehdotetaan yhteensä 8,1 mrd. euroa, mikä on n. 16 % vuodelle 2019 budjetoitua vähemmän. Tästä 7,1 mrd. euroa kohdistuu peruspalveluiden valtionosuuteen ja 1 mrd. euroa opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuuteen. Valtionosuuksien aleneminen johtuu siitä, että aiemmin kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyneet verotulomenetysten kompensatiot maksetaan jatkossa erilliseltä määrärahamomentilta eikä niitä lueta enää valtionosuuksiksi. Mikäli kompensatiot otetaan huomioon, kasvaa kuntien rahoitus vuodesta 2019 vuoteen 2020 n. 600 milj. euroa. Tämä kasvu ei kokonaisuudessaan vahvista kuntataloutta, vaan merkittävä osa kasvusta vastaa joko muiden tulojen vähennystä tai kustannusten kasvua.

Vuoden 2019 tasoon verrattuna valtionosuuksia kasvattaa kilpailukyky sopimukseen liittyvän valtionosuuden leikkauksen pienentyminen peruspalvelujen valtionosuuden osalta 264 milj. euroa ja opetus- ja kulttuuritoimen valtiono-

suuden osalta 22 milj. euroa. Valtion ja kuntien väliseen kustannustenjaon tarkistukseen liittyen peruspalvelujen valtionosuutta korotetaan 102 milj. euroa ja opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuutta 12 milj. euroa. Indeksikorotus (2,4 %) lisää peruspalvelujen valtionosuutta n. 166 milj. euroa.

Hallitusohjelman mukaiset kuntien tehtäviä lisäävät toimenpiteet kasvattavat sekä kuntien toimintamenoja, että valtionapuja. Valtion toimenpiteiden nettovaikutus kuntatalouteen on n. 300 milj. euroa vahvistava v. 2020. Kuntatalous on kansantalouden tilinpidon mukaan v. 2020 alijäämäinen.